

POKROK

PUBLISHING CO.

vydáva
POKROK ZÁPADU
a místní vydání

v Crete pro Baline okres, Neb., ve
Schuyler a Clarkson pro Colfax okres,
Neb., ve Wilson, Kans., pro stát Kan-
sas, v Cedar Rapids, Ia., pro stát
Iowa, v St. Paul a Minneapolis, Minn.,
pro stát Minnesota a v Tyndal, S. D.,
pro stát South a North Dakota.

Předplatné:
Pro Spojené Státy \$1.50. Pro Kanadu
\$2.00. Do Evropy \$2.50 ročně.

Závisky peněžní dělá se pomocí ex-
pressních poukázek (Money Orders), ex-
pressních poukázek (Express Money
Orders), bankovních poukázek (Bank
Draft), anebo v registrovaném dopise.
Oznamujete-li své přestěhování, udejte
starou i novou adresu.

Dopisy z kruhu čtenářstva ochotné
uverejňujeme. Musí být stručné, psané
bez úmyslu někomu osobně pokřikovati a
podepsány plným jménem, ať již má
být v redakci utajeno, anebo s dopi-
sem zveřejněno.

MAĎARI A DNEŠNÍ VÁLKA.

(Tisk, kanc. Čes. Nár. Sdružení.)

V Paříži, dne 1. ledna 1916.

1.

Maďarská politika — politika banditů.

V celé dnešní válce doposavad
až příliš se opomíjela jediná důle-
žitá otázka, kterou je nutno doko-
nale probrat a ukázat jí ve správné
světelné odměně světa: zodpo-
vědnost Maďarů v dnešní válce a
jejich role, kterou v ní dnes hrají.
Správné informace nemá o tom v
celém internacionálním politickém
světe téměř nikdo a proto chceme
zde trochu k informování přispěti.

Maďari byli pokládáni ve Fran-
cii a Anglii až dosud za rytířský
národ. Divili se na ně ve světě
minulosti, viděli vzdy jejich boj
proti Vídní, jenž z Budapešti byl
hlavní jako boj o svobodu politicko-
konstituční a národní. Maďari se
takto jevíli jako bojovníci za svobodu,
právo, pravdu a spravedlnost, jako
průkopníci politických svobod v Evropě,
jako neohrožení odporci tyranii vídeň-
ské. Evrope imponovali, že v r.
1848 dovedli provést bratrnou re-
voluci, že v letech 1861 a 1867 do-
vedli tak rozhodně bojovat proti
Vídní a že neodložili tento boj až
do nedávna. Evropa neviděla, že z
národa, utišeného Vídní, stal se
dávno už národ, jenž utiskoval
sám jiné národy, zejména slovan-
ské, tak brutálně a tak ničemu-
né, že nikdo to není příkladem.
Neviděla, že dnešní boj proti Vi-
dní, je především boj bohaté oligar-
chie o hospodářské výhody a vy-
korisťování jihoslovanských ze-
mí. Neviděla, že zejména v po-
slední době Maďari v Uhrách stá-
li se ochráněním vši reakce a nej-
ostřejším odpurci všech demo-
kratických reform, poněvadž ty
zebra automaticky ohrožovaly je-
jich moc a nadvládu.

V tomto klamu dovedli Maďari
držeti veřejné mínění evropské
po celá desetiletí — a my bohužel
nedovedli tomu náležitě čelit. Maďari
měli svůj vlastní stát, měli tudíž
moc a hlavně peníze. Těmito penězi
získávali Evropu. Ve Francii a Anglii
soustavně kupovali tyk, který jim
stál vždy k dispozici. Zakládali
revue, vydávali knihy, subvencevali
různé společnosti, dovedli si platit
univerzity učitele a profesory v
různých cizích státech, účastnili se
na mezinárodních výstavách atd.
Tam tvořili veřejné mínění evropské.
Dále měli k dispozici šlechtu. Ta
měla nejen otevřené cesty do všech
politických kruhů v různých státech,
ale přímo navazovala styky osobní s
nejmocnějšími kruhy, jsouc bohatá
a vlivná. Neboť sama vláda rakouská
musla jít v tom pomáhat, ve službách
diplomatických muslo být vyhrazeno
vždy polovic míst šlechtě uherské. A
ta své peníze vynášela vždy především
pro Maďary. Až do vypuknutí
války byl v Paříži rakousko-
uherský vyslanec Maďar, šlechtic,
země, s celou řadou svých počopů,
kteří žili francouzské prostředí a
dovedli je zpravenovat. A časem
stále, když vidíme, jak těžce
musíme zde vytrácet vše-

cko to, co tito lidé o sobě dovedli
navpovídát a jaké sympatie do-
vedli si všude získat.
Proto byli zde ve Francii a i v
Anglii, kde vidí v Maďarech
hlavní bojovníky pro svobodu
konstituční (!), značně překvapeni,
když poznali, s jakou vervou a s
jakou zbláznilostí přímo vrhli se
Maďari do války. A přece do-
soud nechápou jejich hanebnou ro-
li v této válce a dokonce čas od
času vyskytnou se o nich přízvě-
ně zprávy s netajeným přáním,
aby se u odtrhli od Vídně a pře-
šli do tábora spojenců; nebo do-
konce se oznamuje, že opo-
sice maďarská už pracuje v tomto
směru atd.

V těchto věcech je třeba mít
jasno. Především je třeba vědět,
že v Rakousko-Uhersku byli to
právě Maďari, kteří byli nejvíce
interessováni na válce, a oni to
byli, na něž padá stejná zodpo-
vědnost jako na vojskové kruhy
vídeňské. Rakousko šlo do války
proti Srbsku, aby získalo nová ú-
zemí na Balkáně a aby upevnilo
svou pozici uvnitř, úplným ujař-
mením slovanských národů. Roz-
vrát byl uvnitř takový, že bylo
třeba vojskové síly, aby rozpádli
její se říše zeleznyňmi okovy byla
spoutána. A tu šla právě před-
všim o Maďary. Hnutí o sjedno-
cení Jihoslovanské ohrozovalo U-
hry. V Uhrách je přes 4 miliony
Srbchohorvatů, v Rakousku je
jich jen jeden milion. Uhersko-
hraníče a Balkánem jsou umocně-
né delší a důležitější nežli rakouské.
Boj proti koalici Srbchohorvatů
vedli Maďari ve sněmu záhreb-
ském. Celá válka, vedená tak
zúřavě proti Srbsku od r. 1907,
byla vedena ve prospěch zemanů
uherských a na škodu přemý-
šlivých rakouských a hlavně českých.
Bosna a Hercegovina byla poklá-
dána od Maďarů za území, jež
jim mělo náležeti a proto se vždy-
cky tolik bránili každému spojení
komunikačnímu těchto zemí v
Dalmácii, i za cenu toho, že Ka-
rlovo muslo nechat Dalmácii
postnou a nemohlo vůbec využít
dalmatského pobřeží. Costa na
Solun a k moři řeckému — dáv-
ný cíl expanse rakousko-uherské
politiky zahraniční — byla poklá-
dána za cestu maďarskou.

A pak známé poměry vnitřní:
Boj proti Srbchohorvatům, Rumu-
nům a Slovákům nedal se už dlou-
ho vést. Ti dosáhli takového vý-
voje, že zadali rozhodně hlasova-
cí právo všeobecné a demokratické
reformy, které by byly rázem
zavily Maďary moci téměř úpl-
ně. Bylo třeba tento vývoj zastavít
za každou cenu, třeba i za cenu
války. Proto Maďari hledali již
několik let příležitost. Oni vedli
hanebný proces záhreb-
ský proti velehrad. Jejich diplo-
mat, hrabě Forgach, falsoval na
bélhradském vyslanectví známé
velehradské dokumenty pro tento
proces; oni škvali neustále Srby
a Chorvaty proti sobě, stejně ja-
ko Slovaky proti Čechům, aby z
toho všeho těžili. A tak se stalo,
že když v červenci r. 1914 se roz-
hodovalo v komitě radě o últi-
matu proti Srbsku, hlas Tiszovy v
hlase maďarské šlechty vlastně
rozhodly, aby se do války šlo.

Maďari hned pochopili od prv-
ního okamžiku, že v této válce
jde jim o všechno: zvíťazili Němce,
získají nová území na Balká-
ně a porobí úplně na dlouhou do-
bu nebo na vždy uherské Slovan-
y. Zvíťazili čtyřdohoda, byla to
patrně pro ně smrt, neboť jih-
oslovanské země připadly by k
Srbsku, Sedmihradí k Rumun-
sku, Rusiní k Rusku a Slováci by
tvořili s českými zeměmi samo-
statný stát. Maďari byli již om-
zezeni na nepatrné území rye ma-
řarské se 7-8 miliony lidí. Sa
mostatnosti by sotva pozbyli, po-
něvadž by se sotva kdo našel, kdo
by chtěl mít tento národ, třeba
jen za poddané.

Proto Maďari vedou válku tak
surově a se zúřavostí přímo šle-
nou. Čestí vojáci, vrátili se z
prvního tažení do Srbska, vyprá-
věli vše neslychané, a to, co se
provádělo se strany rakouské ar-
mády proti osoběmu lidu, padá
na účet především Maďarům. Do-
lma Maďari provádějí provokace
v míře daleko větší nežli v Rakou-
sku, Jihoslovanské země podro-
bili poměrně snadno, počívají
maďarské obyvatelstvo většinou o-
stranili a mimo to země je obsa-
zeny byly stále bojícími armádou.
Proti Rumunům Tisza postupoval
opatrně, boje se, aby Rumunsko

neslo do války s Rakouskem. Za-
to proti Slovákům a Rusinům ne-
šetřil rozhodnosti. Slovenské mu-
šské obyvatelstvo bylo hned od po-
čátku války téměř úplně mobilizováno.
Odvody prováděny tak,
že všichni dospělí mužové stali se
vojáky i když nebyli hned povoláni,
jen aby Tisza je měl pod vo-
jenskými zákony a mohl každý
převít trestat smrtí. Politické z-
části byli pozavírání, z části po-
voláni na vojnu, zbytek byl pod-
státní dohledkou špiónů. Známe,
jaký je dnes režim v Rakousku a
v Čechách, a přece řada Slováků
uchýlila se do Čech, aby unikli
katanům Tiszovým. Dnes jsou
vlastně téměř všechny listy zasta-
veny; také všechny politické pu-
blikace. Spolky politické i vzdělá-
vací jsou rozpuštěny. Zvláště
přísně se dozírá na styk Slováků
s Čechy. Ve Vídní i v Budapešti
se práce pro naši samostatnost, ve-
dená dnes prof. Masarykem, jenž
je ostatně Slovák, stala se po he-
dlivých přípravách, jichž Slováci
nezůstali u nás vzdáleni. Vědí, že
vše se děje s jejich vědomím a
souhlasem. Vědí dále, že při vy-
puknutí války v Praze jako v
Trenčíně, v Nitře jako v Brně, v
Prešpurku jako ve Slezsku všichni
ní jsme si jedným silným hlasem
prohlásili, tato válka musí být
přinesla především osvobození
Slováků a sjednocení všech na-
šich zemí. Všude viděli naprostou
jednotu a jasnost cílů — a proto
tolik zuří a proto tak buclivé
brání dnes styků mezi Slovan-
skem a ostatními zeměmi českými.

Ale když se Rusové přiblížili
ku Krakovu a hrozili zaplaviti
Uhry, začalo být Maďarům úzko.
Tehdy teprve se uvažovalo, co
vlastně Maďari jsou a jaké jsou
příčiny, jimiž se řídí jejich život na
rozdíl, jejich politika, jejich mo-
rálka. Tisza, muž železné ruky a
nezlomné energie, neslychaně
talenty a silné vůle, intrikán bez
ohledů a machiavelista bez srdce,
politik, jenž se nemá zastaviti
ani sliby, ani hrozbami, a jenž
šlápe v prach všechny principy
práva a spravedlnosti, stojí v
cestě jeho cílům, poznal, že je
třeba zachrániti drahoceenný
maďarský. Současně, když
pravoval plány s Vídní a Berlínem
proti Srbsku a Rusům, aby
vytvořil novou mapu Evropy, za-
čal organizovati v uherském
snu sám proti sobě opo-
sice, již uložil úkol nesmírně důležitý:
Jakmile bude patrné, že vítězství
klouf k trojdohodě, bude úkol
opo-
sice, ať vystoupila, zvrátla
Tiszovu vládu, provedla revoluci
proti Vídní a přešla na stranu Ru-
sů a čtyřdohody vůbec. Musí se to
stát v době, kdy ještě vše nebu-
de rozhodnuto, aby spojení víde-
ňské v tom jistě přispělo, neboť pak
jedine zapomenou na to, co to
zerného provedl Tisza a jeho
váda a pak dokonce ještě odhod-
la Maďary tím, že je osvobodí ze-
středí svazků s Vídní a uchlají celá
uherské území, i se slovan-
skými národy nedotčené nadále v
máčkách rytířských Maďarů.

Plán byl dobře soustaven a také
přímo goniálně prováděn. V úno-
ru 1915 začali pojednou ve voj-
ských a vládních kruzích ve Vi-
dni zuřit proti Maďarům, Rusové
dobývali Krakov a hledali přes
Budapešť cestu na Vídeň. Růs-
ní dynastie byla v kritické situaci
prvního řádu — a v tom začali Ma-
ďari dělat nesnadné. Objevila se
pojednou opo-
sice se zvláštními
politickými cíly a požadavky, jak
cel sedm uherských šlechticů, jak
doslechli jsme se z Vídně, podala
Tiszovi adresu, v níž žádala od-
cisáře naprostou neviditelnost po-
litičkou Uher od Vídně a zároveň
úplnou svobodu, aby Uhry mohly
učiniti nová svá vlastní rozhod-
nutí ve všech evropských válkách.
Není nám známo, zda-li Tisza a
druzí císaři skutečně předložili
Vídně jen úředně, že v této době
Tisza manevry připravoval, že z
vědění Tiszových uherská opo-
sice připravovala skutečně zradu
na zájmech dynastie rakouské,
dále, že Tisza měl kol 28. února
1914 velmi pohotou audien-
ci u císaře a že bezprostředně na to,
dne 28. února, bylo posláno do
Karpat prvních 200,000 pruských
a bavorských vojáků a hned na
to dalších 200,000 mužů, kteří
měli stít co stít zabrániti vpádu
Rusů do Uher, aby nenastala ka-
tastrofa.

Stalo se, ale ve Vídní zuřili. A

znenáma to se stupňovalo, když se
dozvedli, že v téže době několik
uherských šlechticů, náležejících
opět k opo-
sice Tiszově, se octlo v
Anglii a že začali vyjednávat s
anglickými politiky o náhle pře-
lomení spojení s Vídní. A zá-
roveň se prozradilo, že jini začali
jednati už přímo s Rusy, předví-
dajíc jejich vpád do Uher, a že
chtějí takto zachrániti pro Ma-
řary, co se zachrániti ještě dá.
Zradivě hanebně Vídeň, s níž ce-
lou tu válku osnovali a připravili.
A současně se vědělo, že právě
v těchto okamžicích uherský opo-
sieník, hrabě Karolyi, meškajíc
od počátku války ve Francii, vel-
mi aktivně pracuje a neustavě
dokazuje některým francouz-
ským politikům, že Maďari byli
proti své vůli strženi do války
mírnou Vídní, jejíž tyranie rá-
di by se už zbavili, že vždycky
byli přáteli Francie a nepřepí si
nic jiného, než aby mohli už pře-
jiti na její stranu.

Ve Vídní zúřavost politických
kruhů neznala mezí, neboť se vě-
dělo dobře, že za touto, tak nesy-
duté prováděnou zradou v nejkr-
tejších okamžicích státu, kdy
skutečně šlo o osud dynastie a ce-
lí monarchie, vůzi vlastně jeho ex-
cellence předseda ministerstva
Tisza. Mimo to Karolyi je kva-
krem tehdejšího ministra věci za-
hraničích Berchtoldů, a tento
nemohl nevědět, co Karolyi pro-
vádí, jakož vůbec dobře znal za-
kulis uherské šlechty, s níž měl
nejintimnější styky.

Tisza však s chladnokrevností
vlastní dynioví jeho druhu pro-
váděl bezohledně své plány. Za-
tím co opo-
sice s jeho vědomím a
na jeho popud prováděla ve-
zradu ve velkém Tisza pracoval
pro vítězství monarchie a dyna-
stie: sesílil persekuce. V této do-
bě právě dal pověstit postřelení
celá sta nestastých Slováků a
Rusinů, kteří v krajích karpats-
kých se odvážili osvědčiti své
cety a sympatie bratřím ruským
na něž čekali jako na své osvobo-
ditele. V téže době postavil za
české pluky řady uherských hou-
vů a pomeřil jim, aby postřeli
li všechny ty české zradce, kteří
by se odvážili nejmít pokus o vzbu-
ru nebo kteří by nechtěli jiti proti
Rusům. V téže době zuřil proti
Jihoslovánům i Rumunům, a o
svědčovalo tak svou příchylnost
monarchii a dynastii. V téže do-
bě uherské veřejné mínění zuřilo
proti Čechům pro vzduch se 28.
pluku a v téže době zdvihalo ob-
ecnstvo v uherských městech před
českými pluky ruce jako při vzdu-
vání se vojáků, aby jim ukázalo,
že jsou zradci. V téže době poslá-
ni byli do Čech maďarská dostoj-
níci a lékaři, aby provedli bez-
ohledně obyvody tohoto zradního
národa, jenž všem možnými pro-
středky hleděl se vyniknouti voj-
ně a zrazoval tak nejvyššímu za-
jmu státu a babšvorské monar-
chie.

Tomuto banditství říká se ma-
řarská politika.

A to je jedna kapitola z role
kteřou hraji Maďari v této válce.
Vědíme přístě, jak vyvinula se
situace jejich dale.

Prof. Dr. Václav Cermák.

RECKÝ OHEN A STRELNÝ PRACH.

Již letopisy historika Tabariho
839-923 vypravují, že od 8. sto-
letí k indickým ostrovům a do
Číny jezdit kupcecké lodě Arabů
měly s sebou vždy několik lidí,
kteří dovedli bojovati s mořskými
bojezníky pomocí "řeckého o-
hne", t. j. pomoci syrským archi-
tektem Kallinikosem 660 let po
Kristu — vynalzeze směsi petro-
leje nebo petrolejových roztoků a
páleného vápna, která se ve styku
s vodou vzducovala, od 7. století
také v Konstantinopoli byla do-
brá známa a v Arabii, ale ulami
polyhistorika Al-Gabiza, za arab-
ský vynález pokládána.

První zpráva o zápalné hmotě,
podobné "řeckému ohni" uvádí
se však až v 35. kapitole slavné-
ho hrilinského eposu Aeneis, jejíž
složil básník římský, Publius
skládala se ze smoly, síry, louče,
koudelce, kadidla.
Dle Berthelota počal slovo
"řecký ohen" se západu, a to a
doby válek. Byzantský kronikář
Theophanes vypravuje, že "řecký
ohen" přinesl do Byzance archi-
tekt Kallinikos z Holpudis v 8y-
tí roku 678. Užívalo se ho místo
tak zvaných ohnivých hmot a
zápalných zbraní a docileu jin

velikých výsledků, na příklad ve
známé námořní bitvě u Kyzikos
roku 678, na ostrově Arktomenu
v Marmarském moři.

Hlavní součástí byly dle Berthe-
lota: roztoky dehtu, pryskyřice,
asfaltu a jiných, snadno tekou-
cí zeminí oleje a jemné práskovité
žiravé vápno. Směs ta sklyla ve
styku s vodou explozivní látku,
jež její úmek byl veliký. Používa-
lo se tak zvaných síťonů, podob-
ných střičáčkám, aby se směsi
mohly vystřikovati z loží proti
nepříteli.

Biedermann vypravuje, že ře-
cký ohen vynalezl roku 673 Kalli-
nikos. Arabské loďstvo, které
obléhalo Konstantinopol, bylo
zničeno řeckým ohněm a též byl
několik set let strašou zbraní v
rukou Byzantských, zvláště v bit-
vách na moři. Císař Leo Filosot
udal ve svých vojenských spisech,
že se má z trubice vystřelovati,
z kterých vychází s hromobitím,
a že jeho plamen, který nelze
hasiti, zničí nepřátelské lo-
dě. Obvyčejně byl uzavřen řecký
ohen v dutém kamenu anebo v ze-
lezné nádobě, opatřené otvor-
ky, kterého předměty byly vym-
stovány po zapálení doutnáků z vr-
hacích strojů. Užívalo se také
hrnem hlinitých. Byzantští uží-
vali zvláště hrnem hlinitých nebo
zelezných a měděných trubice, re-
čených chrysosiphon, kteréž vr-
hali rukou na nepřítel.

Nejdůležitější vlastností řecké-
ho ohně bylo, že hořel na vodě a
nedal se potlačit vodou některak
umostí. Dávali směs látek, sm-
u, síru, louč, koudel, kadidlo, na-
fta, pálené vápno, uhlí na vodě,
hasí se vápno se značným vývo-
jem tepla, jež při správné směsi
hoří nafta a rovněž tak snadno
hoří síra. Poltjemeli takovou
směs vodou, nastane další speci-
fický lehký plame na vodě a hoří
na ní přes další hoření. Horkem
hořící vyparuje se a její páry
míchají se se vzduchem. Směs
vzduchu a naftové páry, ma-
dí určité složení, jest nejvíce ex-
plozivní. Vylučuje ve styku s
plameny neobvyčejnou moc.

Příprava a užívání řeckého o-
hne byly dlouhý čas zájmy vý-
hradně Řekům. Byzantský císař-
ve vyhlásil nejkrutší tresty na
zradu tohoto státního tajemství.
Fres to sířka se známostí o re-
ckém ohni poměrně a dostala se
končené také k odpurem, N. z.
Číny, nález z Konstantinopolu
naučil se Mohamedáni znáti re-
cký ohen, jehož užívali tak straš-
ným způsobem za válek křis-
tých. Mnozí spisovatelé vypravi-
o užívání ohnivých sípů a ohni-
vých koulí při obléhání a v bitvě
co nejpodrobněji. Ale přesné
složení řeckého ohně nechal si
řecký ohen jako největší tajemství.
Jmenují hořlaviny, smolu, naftu,
síru, ale o nejdůležitější součásti
ledku, merkurii ani slova, ne tam
musejí býti.

Předpis, který uvádí Marcus
Graecus, znal dobře adelemtu,
a slavný jejich chemik Albertus
Magnus 1194 až 1200 na příklat
vyrobí strelný prach dle podob-
ného předpisu.

Ledek, hlavně součást řeckého
ohne a také později strelného
prachu, byl znám již od nejstar-
ších, jmenovitě na březích Čua-
gu a v Číně. Dávno již našli
v půdě umolých smolých krajín
a na zedích stavů zvláštní nero-
stové květy. Chemické složení
těchto výkvětů není všude stejné.
Vedle dusitanu vápenitého — u
nás ve státech ve zedech — a dusi-
tanu draselnitého jsou to dále sí-
ran sodnatý, uhličitan sodnatý,
chlorid sodnatý a podobné soli.
Kámen assoský, jež popsal též
Dioskorides a Plinius, jest zajiště
ledek, přirazený tu dusitanem dra-
selnatým. Také křemík, řeč, čínský
sůl, jest též sůl. Arabští spiso-
vatelé popisují barud, to jest
kroupy, sú vlastností ledkových.
Zprvu užívali Číňané ledku k vy-
volání úkazů ohně, v obuštro-
jích atd. Na to pokračují arab-
ské názvy ledku "čínská sůl" a
čínský anli asi v 8. století.

Berthelot uvádí několik zpráv,
jež našli misionáři jesuitští ve
starých čínských spisech: "V ro-
ce 909 křesťanského letopočtu, ve
druhém roce vládnutí Tai-Tsoua,
zakladatele dynastie Song, přine-
li tomuto kulišti hmotu, která
šípů zapalovala a daleko dou-
bla. Kolom roku 1002, za jeho ú-
stupu Tsin-Tsoua, užívalo se
trubic, které vylučovaly ohnivě
koulé a hořící šípy 700 a také i

1000 kroků daleko." To byly za-
jistě rakety, a nebyla to ani děla,
ani strelný prach. Při obléhání
města Kai-fung-fu Mongoly roku
1232 užívaly obě strany bojující
zvláštních strojů, jmenovitě
hopao, které vrhaly do velikých
vzdáleností ohnivě hrnes napl-
něné hořlavinami. Někteří tvr-
dili, že to jest první příklad užití
del, příp. strelprachu. P. Gaubil
napsal, že to nebyla děla, nýbrž
určité vrhací stroje. Neuburger
uvádí obléhání města Pien-King-
u vojsky mongolskými a užívání
přístrojů, kterými se hájili Čí-
ňané; přístroje ty nejen zapalova-
ly, ale i byly opatřeny trhácními
náboji. Podobné přístroje, užívá-
né roku 1271 při obléhání Süang-
yangu, nesestrojili Číňané, nýbrž
cizí inženýři, Italové a Persané,
jak uvádí též cestovatel Marco
Polo a rozliční historikové čínští.

Objevili tedy Číňané ledek a
míchali jej jako první v hořlav-
inách, jmenovitě se sírou a uhlím
a užívali směsí těch v ohuštrojstvích,
neznali však vlastního prachu
strelného. Čínské směsi ledku s
látkami zápalnými bavily asijské
národy a polekaly sílu Marco
Pola. Tři století před tím, roku
673, uvádí se poprvé řecký ohen.
Strelný prach objevili zajiště A-
rabové. LedeK znali dobře v 8.
století. V arabském manuskrip-
tě, elchomam v petrohradské
knihovně z počátku 14. století, je
popisána tato směs, ledek, síra, u-
hlí. Explosivní síla strelného
prachu, a to jest vlastně vynález
rozhodující, poznána byla v dru-
hé polovici 13. století. Koncem
13. století zavádějí pak strelný
prach k účelům dělostřelby. Roku
1326 byla zhotovena ve Flo-
renci první kovová koulé děla a
koulé zelezné jak uvádí Libri. V
tomto století užívá se prachu vše-
obecně a zruží se pracárny a
továrny na prach. Roku 1338 př-
pravuje Francie k výpravě na
někdy anglické nuty prach, rok
na to obléhá Combray pěti ze-
leznyňmi a pěti bronzovými děly a
u Křeceaku 1346 neli Angličané
rei děla, z nichž střelili malé ze-
lezné koulé. Objev strelného prachu
v Evropě připisují Angličané své-
mu krajanu Dominikánu Roger
Baco 1220. Němci mluví Fran-
tiskánu Bert. Schwartzovi 1320,
jmk Bertholdus Nigerovi ve Frei-
burgu im Breisgau.

Francouzský chemik Duham
nalezl v národním bibliotéce paríž-
ské zlomek Rogera Bacoa "Opus
tertium", jakožto krásné vy-
pravování rukopis z knihovny fran-
couzského krále Ludvika IV. De
zlomku toho, je Roger Baco, an-
glický mnich a scholastik, známe-
ný v 13. století, res. Doctor
mirabilis, objevitelem strelného
prachu, o jehož součástech: led-
ku, síře a uhlíku z pálené vrby
mluví jakožto o věci "po všech
světa dílech" známé. Roger Ba-
co mluví i v jiných svých spisech
o explozivních vlastnostech čer-
ného prachu, jenž dle odhadu zna-
mý kladen př. r. 1248 byl psán bi-
skupu Vídně z Auvergne. Znali
teď prach ve Francii a Anglii
před polovinou 13. století.

Větice známé jest henní čim-
ských spisovatelů, v němž se uvá-
dí, že Hannibal, slavný vojevůdce
karthaginský, odstraňoval se své
ersty v Pyrenejích a Alpách ska-
ly, cestu mu uzavřít, "ostem"
— acutum —. Tímto slovem ná-
měna je zajiště jistě nám neznámá
truskavina. Neuburger se domní-
vá, že to byl asi strelný prach,
složený ze síry, uhlí a ledku. Han-
nibal přišel z Afriky, kde se vy-
skytuje ledek ve větším množ-
ství. Uhlí a síra jsou známy od
nejstarších dob. Uhlí zná lidstvo
z dob Prométy, a sírou vykuto-
val zlatník verne choti své ho-
řké vyvalčevy Olyseu. Již Ho-
meros, obce epické poesie řecké,
zmiňuje se o olou tečty hořla-
vinách. Vitruvius vypravuje, že
válčné stroje Archimedy, kte-
rých se užívalo při hájení města
Syrakus roku 212 před Kr., vy-
mřšťovaly kameny s velikým hlu-
kem.

Pomník Lincolnův odhalen.

Chicago, Ill., 12. února. — Od-
halen velkého pomníku Lincolnova
označovalu oslavu narození pre-
zidenta-incedentika v tomto městě.
Pomník, který nalezá se před do-
bytkářskou burzou, je prací Paul
Fjeldea, norského sochaře, a byl
zakoupen za příspěvky téměř
všech zaměstnanců dobytých ja-
tek.